

Norrtälje kommun

PM Bedömning av ekosystemtjänsten biologisk mångfald

Utvärdering Norrtälje Hamn enligt Citylab Action

Slutversion

Göteborg 2016-09-15

PM Bedömning av ekosystemtjänsten biologisk mångfald

Utvärdering Norrtälje Hamn enligt Citylab Action

Datum	2016-09-15
Uppdragsnummer	1320011145-004
Utgåva/Status	Slutversion

David Lindgren
Uppdragsledare

Kaisa Malmqvist, Claes Becker
Handläggare

Helen Svedberg
Granskare

Ramboll Sverige AB
Box 5343, Vädursgatan 6
402 27 Göteborg

Telefon 010-615 60 00

Organisationsnummer 556133-0506

Sammanfattning

Citylab Action syftar till att ge förutsättningar för en engagerande och effektiv process där uppsatta mål för en hållbar stadsutveckling nås. Stadsvecklingsprojektet Norrtälje Hamn genomförs i enlighet med Citylab Action.

Som en del i arbetet ingår att utvärdera om målen i Citylab Action uppfylls. Ramböll har fått i uppdrag att redogöra för mål 12:3 och huruvida målet är uppfyllt avseende bedömning av ekosystemtjänsten biologisk mångfald.

Då området som berörs av stadsutveckling saknar en totalinventering avseende biologisk mångfald, har området besökts på plats. Bedömning utifrån fältbesöket, samt rapporter från Artportalen och Trädportalen visar att det finns vissa naturvärden i området kopplat till framförallt skyddsvärda träd samt fåglar, som bör hanteras i vidare planering.

Längs ån in mot Norrtälje har det tidigare noterats uter vid ett flertal tillfällen. Även denna art behöver tas i beaktande i det kommande planeringsarbetet, även om det inte bedöms behövas ytterligare inventeringar. Detta då det redan är känt att arten finns i närområdet och rör sig längs ån och kaj- och strandmiljöerna.

Det finns sedan tidigare underlag framtaget som rör vattenmiljöerna. Inventeringarna är inte genomförda enligt SIS-standard, men har genomförts enligt en annan vedertagen metod (Naturvårdsverkets Basinventeringsmetod för grunda marina habitat). Inventeringarna bedöms vara tillräckliga och ytterligare inventeringar av vattenmiljön bedöms inte behövas.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
2.	Bakgrund	1
3.	Allmänt om SIS-standard för naturinventering	2
4.	Genomgång av naturmiljöer, främst land	2
	<i>Delyta 1 Ungdomsverksamhet</i>	<i>3</i>
	<i>Delyta 2 Grusplan</i>	<i>3</i>
	<i>Delyta 3 Gräsyta</i>	<i>3</i>
	<i>Delyta 4 Villaområde</i>	<i>3</i>
	<i>Delyta 5 Flerbostadshus</i>	<i>4</i>
	<i>Delyta 6 Hamnparken</i>	<i>4</i>
	<i>Delyta 7 Vassområde</i>	<i>4</i>
	<i>Delyta 8 Strandskog</i>	<i>4</i>
	<i>Delyta 9 Strandområde</i>	<i>5</i>
	<i>Delyta 10 Planerad multifunktionsyta</i>	<i>5</i>
	<i>Delyta 11 Båtupställningsplats</i>	<i>5</i>
	<i>Delyta 12 Verksamhetsområde</i>	<i>5</i>
	<i>Delyta 13 Öppet vattenområde</i>	<i>5</i>
	<i>Delyta 14 Kärleksparken</i>	<i>6</i>
	<i>Delyta 15 Kaj.....</i>	<i>7</i>
5.	Bedömning av tidigare framtagna naturvärdesinventeringar	7
5.1	Naturvärdesinventering vid Norrtälje hamn 2015, Ecomom.....	7
5.2	Botteninventering inom och i anslutning till det öppna vattenområdet i Norrtälje hamn.....	7
6.	Behov av ytterligare underlag	8
6.1	Behov av sammanställning av ytterligare skyddsvärda träd inom området	8
6.2	Behov av inventering av fåglar samt bedömning av påverkan på fågelmiljöer	8
6.3	Behov av bedömning och möjliga anpassningar avseende utter	8
6.4	Referenser	9

Bilagor

Karta naturmiljöer

Bedömning av ekosystemtjänsten biologisk mångfald

1. Inledning

Norrtälje kommun utvecklar tillsammans den nya stadsdelen Norrtälje Hamn. Stadsvecklingsprojektet Norrtälje Hamn genomförs i enlighet med Citylab Action. Citylab Action syftar till att ge förutsättningar för en engagerande och effektiv process där uppsatta mål för en hållbar stadsutveckling nås.

Som en del i arbetet ingår att utvärdera om målen i Citylab Action uppfylls. Ramböll har fått i uppdrag att redogöra för mål 12:3 och huruvida målet är uppfyllt avseende bedömning av ekosystemtjänsten biologisk mångfald. Syftet med uppdraget är att säkerställa att befintligt arbete och framtagna utredningar klarar de redovisningskrav som är satta i Citylab. Om projektet i dagsläget inte klarar redovisningskraven ingår det i uppdraget att föreslå hur detta kan kompletteras för att nå kraven och genomföra detta.

2. Bakgrund

Mål 12.3 enligt Citylab Action handlar om att mångfunktionella grönytor och ekosystemtjänster som ger goda förutsättningar för hälsosam luftkvalitet, ljudmiljö och mikroklimat ska skapas eller vidmakthållas, vilket stärker fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande:

12:3 Kartläggning och redovisning av den befintliga grön- och blåstrukturens ekosystemtjänster samt en analys av hur dessa kan utvecklas, enligt nedanstående instruktioner. Metod för analys och eventuell kompensation är valfri, men ska kunna redovisas och vara uppföljningsbar.

- Den understödjande ekosystemtjänsten biologisk mångfald ska alltid bedömas via inventering enligt SIS-standard för naturinventering.

Det finns dock ett undantag till punkten ovan. Undantag gäller om anlita expert har intygat att området saknar ekologiska värden. Experten ska ha ekologisk eller motsvarande relevant, dokumenterad kompetens (SSI199000:2014).

I bedömningen av befintligt underlag har Kaisa Malmqvist (biolog, Ramböll) och Claes Becker (limnolog, Ramböll) deltagit. Området som berörs av planer för byggnation har även besökts på plats av Kaisa Malmqvist den 1 juli 2016.

3. Allmänt om SIS-standard för naturinventering

Svensk Standard SS 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI), samt tillhörande komplement SIS-TR 199001:2014, har tagits fram i syfte att:

- göra naturvärdesinventeringar träffsäkra i att identifiera, avgränsa och dokumentera geografiska områden av positiv betydelse för biologisk mångfald
- göra att resultatet av naturvärdesinventeringen avspeglar verkliga skillnader i olika geografiska områdens betydelse för biologisk mångfald
- göra det möjligt att jämföra resultat från olika naturvärdesinventeringar
- göra det möjligt att granska att en naturvärdesinventering genomförts på ett sådant sätt att ovanstående mål har uppfyllts.

Standarden specificerar grundläggande krav vid utförande av naturvärdesinventering. Det är inte en handbok som i detalj beskriver tillvägagångssätt. Biologisk mångfald är ett område där kunskapen ständigt växer. Standarden definierar inte i detalj hur en inventering ska utföras eftersom detta skulle innebära att standarden snabbt blir inaktuell. Standarden anger minimikrav för vad en naturvärdesinventering ska omfatta. Standarden är tillämplig på alla naturtyper, terrestra, marina och limniska¹.

4. Genomgång av naturmiljöer, främst land

Området som berörs av stadsbyggnadsprojektet besöktes på plats den 1 juli 2016. Detta i syfte att utföra en bedömning av området som helhet och bedöma områdets värden avseende biologisk mångfald, detta avseende landmiljöer.

Området delades in i 15 delområden för vilka naturvärden beskrivs i denna rapport, se Figur 1 samt bilaga.

¹ Svensk Standard 199000:2014, Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning

Figur 1 Indelning av området i delytor.

Delyta 1 Ungdomsverksamhet

Ytan är ett trädgårdsområde som hör till en byggnad som utnyttjas för ungdomsverksamhet. Inom delytan finns byggnader, klippta gräsmattor och några lövträd. Träd av intresse är en skyddsvärd grov lind samt en yngre alm och ett päronträd. Inne i ett syrenbuskage finns inslag av yngre ädellövträd som t.ex. lönn.

Delyta 2 Grusplan

Ytan består av en grusplan och parkeringsplats. Floran består av gatukamomill, groblad, vitklöver, skräppor och maskrosor. Området har lågt naturvärde.

Delyta 3 Gräsyta

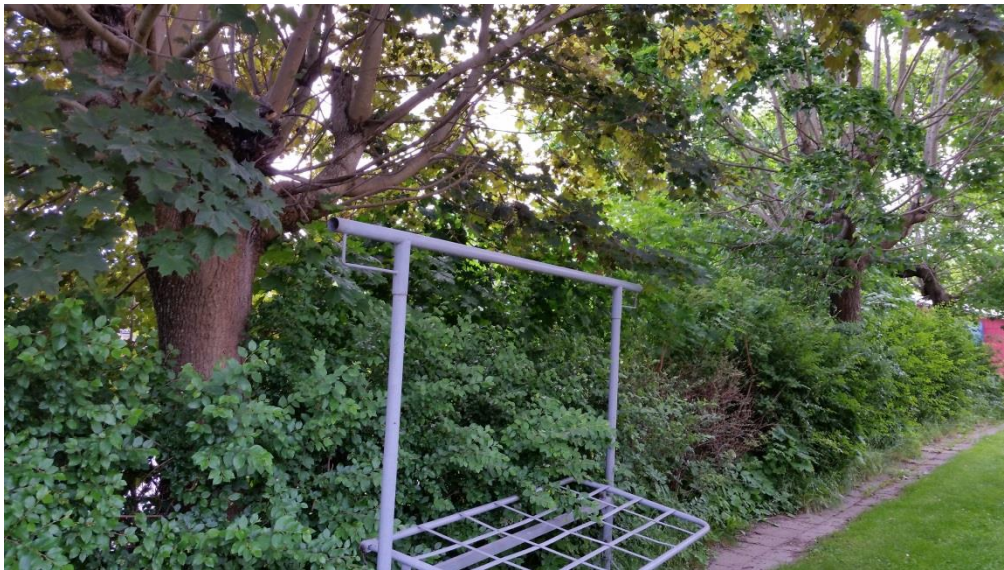
Delytan är en övergiven yta med högväxt gräs, som inte används till något. Området skulle kunna ha haft värden för insekter, men florans är trivial och har för lite blommande växter. I området växer stormåra, hundäxing, kirskaål, kråklöver m.m. Enstaka gräsfjärilar sågs i området. Det finns också en dunge med lövträd och buskar, däribland en äldre flergrenad asp. Även buskage med rosbuskar, fläder och liguster finns i området, samt silverpil, oxel och alm. Av de sistnämnda rör det sig om yngre träd.

Delyta 4 Villaområde

Området är ett villaområde med enstaka hus. Flera äldre fruktträd finns, som har värden för bland annat insekter och fåglar.

Delyta 5 Flerbostadshus

Område med flerbostadshus. I södra delen av området, i gränsen mot nuvarande parkeringsplats, finns sex hamlade lönnar. Då marken i området är förorenad och måste efterbehandlas, kommer det troligen vara svårt att bevara träden. Det är dock önskvärt att lönnarna registreras och koordinatsätts så att hänsyn kan tas till dem i fortsatt projekteringsarbete, om det är möjligt.

Figur 2 Lönnar i delyta 5.

Delyta 6 Planerad hamnpark

Den blivande hamnparken består idag av grusplaner och asfaltsytor. På en mindre del av grusytan finns lite mer vegetation, bestående av ryssgubbe, rödklöver, johannesört, stormåra, humlelusern, kamomill och mjölkört. Området skulle därmed kunna ha visst intresse för insekter, men området bedöms sammantaget ha lågt naturvärde. Stor potential finns alltså för förbättring av områdets naturvärden.

Delyta 7 Vassområde

Området närmast vattnet består av ett bladvassområde. Området har troligen ett visst värde för fågellivet, men ingen sjöfågel noterades vid besöket. För att göra en bedömning av fågellivet behövs dock flera besök under flera delar av året (häckningssäsong, flyttningssäsong) för att få en helhetsbild. Det kan inte uteslutas att området har värden för fågellivet. En rekommendation är att den lokala ornitologiska föreningen kontaktas för hjälp med bedömning av området och diskussion kring möjliga kompensationsåtgärder.

Delyta 8 Strandskog

En bård av strandskog finns mellan ett område med båtuppsättningsplatser och ett vassområde. Hela området kunde inte besökas, dels på grund av inhägnader, men också på grund av att området är oframkomligt på grund av den täta undervegetationen. Buskskiktet består av vinbärsbuskar, snårvinda, rosväxter,

älgräs och brännässlor. Strandskogen består av trädslagen klibbal, ask, körsbär, hägg, alm och lönn. Det finns äldre björk i området, men i övrigt saknas gamla träd. Enstaka jättebjörnlöka sågs i området.

I den västra delen av området, vid ytan närmast piren finns öppnare ytor med en karaktär av torrängsflora. Arter som gulsporre, stormåra, alsikeklöver, vit sötväppling och gulvial förekommer. Området lockar fjärilar och en blåvinge sågs flyga i området.

Delyta 9 Strandområde

Det finns en gångväg ner mot bryggorna vid vattnet. Längs denna gång har vegetationen inslag av torrängsflora, med arter som smultron, femfingerört och humlelusern. Arterna är inte ovanliga, men blommande växtlighet har generellt ett värde för insektslivet. Även trivialare arter som kråkvicker, nejlikrot, vresros, stormåra, brunrör m.fl. noterades i området. I friskare delar växer kirskaål, hallon och brännässlor. Området har delvis inventerats tidigare av Ecocom (2015).

Delyta 10 Planerad multifunktionsyta

Längs en gångväg finns en gräsyta som sköts med glesa intervall genom att gräset slås, vilket just hade skett vid platsbesök den 1 juli 2016. Floran indikerar inte några högre naturvärden (maskrosor, vitklöver, kirskaål). Längs gångvägen finns även lövträd, som björk, pil samt en äldre sälg.

Delyta 11 Båtupställningsplats

Delytan består av en uppställningsplats för båtar. Området är inhägnat och besöktes endast mycket kort medan en grind var öppen. Floran inne på området indikerar inte några höga naturvärden, trots en torr och mager miljö. Störning från verksamheten i området gör vegetation artfattig. Arter som noterades var stormåra, rödklöver, ryssgubbe.

Utanför stängslet, längs en gångväg, har grävning i ett dike nyligen skett för nedläggning av en tillfällig VA-ledning. Detta har stimulerat frögroningen i ytan, vilket gör att arter som svartkämpar, smällglim, rölleka, mållor, kråkvicker och rödklint kommit upp.

Delyta 12 Verksamhetsområde

I huvuddelen av hamnområdet pågår rivningsarbeten och stora delar av området är avstängt. Området består av grusytor och asfaltsytor som inte hyser några naturvärden annat än sporadiska fläckar med ruderatvegetation.

Delyta 13 Öppet vattenområde

Delar av området som berörs av stadsutvecklingsprojektet består av öppet vattenområde med pirar och bryggor. Vattenmiljöerna inventerades inte vid besökstillfället. På platsen har hamnverksamhet bedrivits under många år (sedan 1650) och underhållsmuddringar har genomförts vid flera tillfällen inom delytan. Norr om hamnpiren och öster om Port Arthurudden är det dock oklart om muddringar har utförts. I områdena som underhållsmuddrats har Ramböll bedömt

att bottenfauna och bottenflora under lång tid varit påverkade och har ej bedömts vara särskilt ekologiskt värdefulla. Denna bedömning stöds även av undersökningar som gjorts norr om hamnpiren samt öster om Port Arthurudden där ett mer ostört vattenområde med vass idag finns. Dessa områden har undersökts under 2013 och 2015 och resultaten visade att bottenvegetationen i de undersökta områdena var tämligen gles och lågvuxen. Vegetationen i området kan betraktas som relativt typisk för grunda bottnar längs Roslagskusten med visst skydd för vind- och vågpåverkan. Ingen av de påträffade arterna kan betraktas som särskilt ovanlig och sannolikt ser det likadant ut på bottarna längs stora delar av Norrtäljeviken (JP Aquakonsult och Hydrophyta Ekologikonsult, 2013 och Hydrophyta, 2015).

Den intressantaste delen av området är piren som finns mitt i området, samt de dyktdalber, som utgör en rest från den tidigare färjeverksamheten. Dessa ytor utnyttjas av måsfåglar och trutar, framförallt dykdalben längst ut, som skulle kunna ses som en måskoloni. På piren noterades också ett stort antal strandskator. För att uttala sig om fågellivet i stort behövs fler besök och vid fler tillfällen under året (häckning, samt flyttning). Måskolonin bör beaktas vid fortsatt planering och att möjligheterna till kompensation utredas om förutsättningarna för fåglar förändras i området.

Figur 3 Dyktdalber i hamnområdet.

Delyta 14 Kärleksparken

Länsstyrelsen i Södermanlands län har genomfört en inventering av skyddsvärda träd i området, där man tidigare noterat fyra skyddsvärda träd. Två träd har redan tagits bort för att anlägga en väg. Det finns ytterligare några träd i området som kan komma att bli skyddsvärda träd inom en snar framtid. En magnifik grov ask finns i området. Asken ser frisk ut och har inte påverkats av askskottsjuka. Det

finns även enstaka, yngre askar i området som är påverkade av askskottsjuka. Övriga trädslag är lind, lönn (blodlönn) och ek.

Delyta 15 Kaj

Den västligaste delen av kajen har nyligen öppnats upp för allmänheten efter ombyggnationen. Inom den öppnade ytan finns promenadstråk, tilläggsplats för ångfartyget SSNorrtälje, restauranger, en tillfällig pråm med visningslägenhet, en loungeyta samt en utställning om Norrtälje Hamn. Naturmark förekommer inte i området.

Sammantagen bedömning av landmiljöerna i området

Vissa ekologiska värden förekommer i området, främst kopplat till träd och fåglar, se vidare under avsnitt 5. Att göra ytterligare inventeringar av områdets floravärden bedöms inte vara motiverat.

5. Bedömning av tidigare framtagna naturvärdesinventeringar

5.1 Naturvärdesinventering vid Norrtälje hamn 2015, Ecom

Ett begränsat landområde, strax utanför det område som omfattas av planläggning, har inventerats av Ecom 2015. I rapporten uppges att man använt sig av SS-199000:2014. Inga områden av naturvärde har noterats, vilket får betraktas som att det inventerade området har lägre naturvårdsklass än klass 4, som är lägsta klass enligt SIS-standarden.

5.2 Botteninventering inom och i anslutning till det öppna vattenområdet i Norrtälje hamn

Inom det öppna vattenområdet har undervattensvegetation och fiskyngelförekomst har inventerats i transekter i två separata undersökningar (JP Aquakonsult och Hydrophyta Ekologikonsult, 2013 och Hydrophyta, 2015). Vegetationen i området betraktades som relativt typisk för grunda bottnar längs Roslagskusten med visst skydd för vind- och vågpåverkan (JP Aquakonsult och Hydrophyta Ekologikonsult, 2013 och Hydrophyta, 2015). Ingen av de påträffade arterna betraktades som särskilt ovanlig. Sju fiskarter påträffades och sammantaget bedömdes den ekologiska statusen som måttlig (JP Aquakonsult och Hydrophyta Ekologikonsult, 2013)

I Norrtäljeåns mynning direkt väster om det öppna vattenområdet har bottenfauna och flora inventerats (Trapezia, 2015). Denna del av ån bedömdes ha god ekologisk status. I Norrtäljeån har tidigare 21 fiskarter påvisats varav två arter är rödlistade (ål och vimma; Norrtälje kommun, 2011).

Inventeringarna ovan är inte genomförda enligt SIS-standard. Inventeringen har dock genomförts enligt en annan vedertagen metod; Naturvårdsverkets Basinventeringsmetod för grunda marina habitat (Johansson och Persson, 2007). Det finns därför inget skäl att göra om inventeringen eller ifrågasätta resultatet.

Det finns inget som hindrar att basinventeringsmetoden, som är detaljstyrd, kombineras med SIS-standarden, som är mer allmän.

6. Behov av ytterligare underlag

6.1 Behov av sammanställning av ytterligare skyddsvärda träd inom området

I västra delen av planområdet har enstaka skyddsvärda träd noterats av Länsstyrelsen i samband med trädinventering. Ett stort antal skyddsvärda träd har även noterats i Societetsparken söder om planområdet.

I Länsstyrelsens inventering av skyddsvärda träd noteras enbart träd av viss storlek och/eller träd med särskilda strukturer av värde, t.ex. håligheter eller döda delar. Besök i området visar att det finns fler träd inom planområdet som kan få dessa värden på sikt. Vid risk för påverkan på lövmiljöer med ädellövträd bör särskilt intressanta träd koordinatsättas och hänsyn tas så långt som möjligt i planeringsarbetet.

6.2 Behov av inventering av fåglar samt bedömning av påverkan på fågelmiljöer

Alla vilda fåglar inom EU omfattas av EU:s Fågeldirektiv (direktiv 2009/147/EG), som syftar till att skydda naturligt förekommande och vilt levande fågelarter inom EU.

I det aktuella hamnområdet finns miljöer som är av visst intresse för fåglar. I närområdet kring Norrtäljeån finns 186 fågelarter noterade de senaste 10 åren, varav 46 är rödlistade. 21 av de rödlistade arterna har koppling till vattenmiljöer (www.artportalen.se 2016-05-11). Någon fågelinventering eller bedömning av påverkan på fåglar har inte gjorts. En dialog behöver föras med lokala ornitologer för vidare kartläggning av fågellivet samt för en bedömning av om fågelinventering behöver göras. Inventering av fåglar behöver då genomföras över en längre period (flyttning vår och höst, samt häckningssäsong). Det aktuella området hyser miljöer av intresse för måsfåglar och trutar. Även strandskata noterades i området. Goda möjligheter finns att lyfta områdets värden för andra fågelarter.

6.3 Behov av bedömning och möjliga anpassningar avseende utter

Utter är en rödlistad art, klassad som sårbar i rödlistan (VU). Arten finns upptagen i EU:s habitatdirektiv. Utter har noterats vid flera tillfällen längs Norrtäljeån i sträckan som förbinder Norrtäljeviken med Lommaren. Närmast planområdet finns uppgift om förekomst av utter från 2010 och 2016 (www.artportalen.se 2016-05-11).

Det är tveksamt om det finns ett behov av ytterligare inventering. Detta då det redan är känt att arten förekommer längs ån och då området till stora delar redan

är bebyggt och/eller exploaterat på annat sätt. Då arten finns upptagen i Artskyddsförordningen behöver dock särskild hänsyn tas för att inte artens populationsstatus ska försämrats i området. Beskrivningar av förutsättningar och vilka hänsyn som tas behöver framgå av planhandlingar etc.

Värt att notera är att det finns förutsättningar för att planområdets värden för fåglar och utter kan höjas, jämfört hur förutsättningarna varit vid tidigare verksamhet. Detta om biologisk mångfald tas med som en faktor vid planering i området, till exempel vid utformning av dagvattendammar och nyplantering av träd. Av pedagogiska skäl kan det därför vara av intresse att genomföra inventering av dessa artgrupper i området, före och efter etablering.

6.4 Referenser

Artportalen, www.artportalen.se 2016-06-07

Ecom, Naturvärdesinventering vid Norrtälje hamn 2015 Hydrophyta, Botteninventering av vattenområdet öster om Port Arthur i Norrtälje hamn 2015

JP Aquakonsult och Hydrophyta Ekologikonsult, 2013, Bedömning av marina naturvärden i den inre delen av Norrtälje hamn, daterad 2013-12-09

Johansson G och Persson J (2007) Manual för basinventering av marina habitat (1150, 1160 och 1650) - Metoder för kartering av undervattensvegetation, version 5. Naturvårdsverket

Citylab Action, Guide för hållbar stadsutveckling v.1.0 2015

Ramböll, Ekosystemtjänster i och omkring Norrtälje Hamn, 2016-05-02

Norrtälje kommun, 2011, Ansökan om tillstånd till vattenverksamhet – utbyte av Societetsbron över Norrtäljeån på Nygatan, Norrtälje kommun

Norrtälje Hamn

Genomgång av naturmiljöer

Beteckningar

 Delytor

